Ч. 65 (11.318). Львів, четвер 22. березня 1928. Pocztowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік XLVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 к. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

За українську школу під Польщею.

З НАГОДИ СОЙМОВОЇ СЕСІЇ

I.

Підставове значіння науки для майбутности нації. — Боротьба за душу дитини перед війною і тепер — Ліквідація українського шкільництва під Польщею в цифрах. — Меч Дамокля над українськими гімназіями. — Цілковитий брак українських учительських семінарій і фахових шкіл. — Справа українського університету на мертвій точці.

З огляду на далекосягле, рішаюче значіння школи в житті кожної нації та її майбутности — всі культурні народи звертали на цю ділянку особливу увагу і старалися взяти шкільництво у свої руки. Один нарід (звичайно пануючий) намагався при допомозі школи винародовлювати другий нарід, а той боронився і з того пішла боротьба.

Культурна боротьба за душу дитини вже перед світовою війною була дуже завзята. Після світової війни боротьба ця не тільки не зменшилася, але навпаки зросла і прибрала дуже гострі форми. Така боротьба на полі шкільництва розгорілася в Румунії, Чехословаччині, Італії та особливо тепер у Польщі.

Ще у свіжій памяти важкі змагання за опанування школи на західних окраїнах Польщі. Боротьба

не тільки за кожну школу, але й буквально за кожну дитину між німецьким населенням Познанщини і Шлеська і польською шкільною та адміністраційною владою відбилася свойого часу голосним відгомоном аж в Лізі Націй, якої комісія зїзджала на місце, щоби полагодити цей затяжний спір. Та до порозуміння не прийшло, боротьба тріває далі, а справа ця помандрувала перед гаґський трибунал, який якраз радить над нею. Так то німці твердо аж до найвищих міжнародніх інстанцій обороняють своє природне право, стоючи на становищі: для німецької дитини — тільки німецька школа! А мусимо освідомити собі, що в німецьких громадах Познанщини і Шлеська ще й далі істнують переважно німецькі школи, що в тих школах вчить 80 прц. німецьких учителів та що взагалі на заході не було тих масових звільнень і перенесень, як цього дізнало болюче українське учительство особливож за ери Ґрабського.

Якже в порівнанні з тим фатально представляються справи шкільництва й виховання 7-мільонового українського населення, яке компактною масою заселює прадідну українську землю на східних окраїнах Польщі!

За багато булоб пригадувати цілу мартирольоґію українського шкільництва ще до світової війни а особливож після неї. Наведемо тільки в хронольоґічному порядку статистичні дані на підставі урядових польських джерел. Ті німі цифри такі застрашаючі й такі багатомовні, що й без коментарів отворять очі навіть найбільш байдужому лаїкові і вкажуть йому на смертельну небезпеку, яка грозить українському народові, якщо такі ненормальні неприродні відносини на шкільній ділянці тріватимуть далі.

Постепенна ліквідація українського державного шкільництва під Польщею представляється в цифрах ось як: В часі, як Польща опанувала була західно-українські землі, українських шкіл, що повстали були під австрійською і німецькою окупацією та за короткий час українського правління було:

а) в Галичині	2612
б) на півн.-зах. укр. землях	1050
Разом	3662

В тому часі не було ще утраквістичних шкіл зіле .

Дня 1. грудня 1923 р. число українських шкіл виносило:

в Східній Галичині	2578
на Лемківщині	79
на Волині	369
на Поліссі	8
Разом	3027*

Утраквістичних шкіл було тоді на Волині 98; а в Галичині ще тоді утраквістичних шкіл не було. Отже до 1. грудня 1923 р. число українських шкіл зменшилося на 6[illegible]%.

В слідуючім (1923/24) шкільнім році число українських шкіл виносило:

в Східній Галичині	2291
в Західній Галичині	81
на Волині	300
на Поліссі	2
Разом	[illegible]*

* Sprawozdanie Komisji budżetowej z preliminarzu budżetowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na r. 192 . Sprawozdawca i poseł St. Rymar. Druk Nr. 15 9.

* Kwartalnik statystyczny. Rok 192 6 Tom III. Zeszyt 3. Warszawa 192 . Szkolnictwo powszechne. Cтор. 5[illegible]—[illegible]68.

В цьому шкільному році виказує статистика вже 2 утраквістичні школи на області львівської шкільної кураторії і 143 утраквістичних шкіл на Волині. Отже до кінця 1923-24 шкільного року число українських шкіл зменшилося на 827.

В 1924-25 шкільнім році число українських шкіл виносило:

в Східній Галичині	2151
в Західній Галичині	79
на Волині	301
на Поліссі	2
Разом	2532*

За цей шкільний рік убуло знов 303 українських шкіл так, що досьогочасна втрата виносила вже 1130 українських шкіл на користь польських і утраквістичних.

В часі шкільного плебісциту в 1925 р. поставився український нарід героїчно. Десятки ба й сотки тисяч шкільних декларацій підписуваних особисто кожною українською одиницею та затверджуваних з великим трудом та часто з немалими коштами, не дивлячися на переслідування з боку шкільних інспекторів, наказаних війтів, поліцаїв та інших „власть імущих" ствердили незломну волю українського населення мати свою рідну українську школу.— Ця героїчна постава українського населення стверджена також урядово в справозданні шкільної буджетової комісії, в якому читаємо:

„Шкільний закон з 31. липня 1924. вводить на протязі 1925 р. нові відносини в шкільництво: в перших місяцях цього року розгорілася в східних воєвідствах загальна агітація, що йшла у двох напрямах: щоби польську школу зутраквізувати***, щоби польську школу замінити на українську або білоруську. Відгомоном цеї агітації є десятки інтерпеляцій аголошуваних на кожному засіданні сойму проти війтів та шкільних інспекторів. Який буде остаточний вислід цеї кампанії — невідомо"*.

Якогож рішення можна було сподіватися по толішному керманичеві шкільництва Станиславові Ґрабському, який і на це уложив закон, щоби до краю зліквідувати українське шкільництво?! Очевидно, негативного! Українське шкільництво під Польщею одним махом зліквідовано!

На підставі шематизму львівської шкільної кураторії з 1926 р. число шкіл в 3 східно-галицьких воєвідствах виносило:

Воєвідство	українські	польські	утракв.
Львів	397	1352	593
Тернопіль	160	684	468
Станиславів	360	811	450
Разом	917	2847	1526**

В тому часі ще не вирішена була викладова мова в 29 школах.

Замітне, що напр. в українських повітах копичинецькому, скалатському і радехівському нема вже нині ані одної української школи. На цілий чортківський повіт, в якому українське населення після офіціяльної польської статистики виносить 60 прц., є тільки одна українська 1-клясова школа. В повіті Сколє, де українське населення числить 79 прц. є лише чотири (4) українські школи. У товмацькому повіті, де українське населення числить 77 прц. є тільки дві (2) українські школи. В ярославському повіті на 60.000 українців є тільки 1 українська одноклясівка і т. д.

** Kwartalnik statystyczny. Rok 1924. Tom III. Zeszyt 3. Warszawa 926. Szkolnictwo powszechne. — Стор. 504.

*** Слід на цьому місці ствердити, що не було ні одного випадку, щоби українське населення вносило декларації за утраквістичною школою. Навпаки, українське населення поборює якнайгостріше всякий утраквізм. Тому отся заява п. Римара полягає мабуть на непорозумінні. — Прим. І. Г.

* Sprawozdanie Komisji budżetowej o preliminarzu budżetowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na rok 92 . Sprawozdawca i poseł St. Rymar. Druk. Nr. 800 — Стор. 14.

** Szkoły Powszechne, publiczne i prywatne i seminarja nauczycielskie. S is szkół i nauczycieli w okręgu szkolnym lwowskim obejmującym Województwa lwowskie, stanisławowskie i tarnopolskie opracował Seweryn Lennert Lwów 19 .

На всіх інших українських землях під Польщею нема вже ані одної української школи.

Вправді „Пшеґльонд Волинський" з 23. жовтня 1927 р. ч. 42 подає, що у вересні 1927 р. мало повстати десь на Волині чотири українські народні школи, одначе не подає, де саме ті школи, хто вчить у них та чого. З уваги на те, цю газетярську вістку треба приняти з резервою.

Одначе на цьому не кінець. З польського боку вноситься кожного року нові шкільні декларації і на тій підставі польонізація та утраквізація і цих нечисленних українських шкіл поступає далі. Ще нема офіційних даних про висліди дальшої польонізації. Одначе втрати начисляють вже досі приблизно на 200 шкіл так, що сьогодні на всіх українських землях під Польщею остало заледви біля 700 шкіл т. зв. українських.

Отже ми стратили таким чином по нинішній день кругло 3.000 українських шкіл, які перемінено на польські згл. утраквістичні, тобто в дійсности на польські школи.

Фиявлі ліквідації українського шкільництва не минула також ґімназій. З 1927-28 шкільним роком знесено гуманістичні відділи при українській академічній ґімназії у Львові (яких не посмів був знести навіть Станіслав Ґрабскі), а філії української ґімназії у Львові грозить дуже поважно утраквізація. Українську досі самостійну паралельку при польській ґімназії в Стрию „зуніфіковано" з нею. Над українськими ґімназіями в Тернополі, у Львові і в Перемишлі висить далі меч Дамокля у формі загрози їхньої переміни на утраквістичні, бо дотичне міністеріяльне зарядження Ґрабського не знесене, а тільки відложене.

Після ліквідації двох українських учительських семінарій у Львові і Перемишлі нема вже нині ані одної української учительської семінарії під Польщею. Таксамо нема ні одної рільничої, промислової, торговельної чи якої іншої фахової української школи. Справа українських високих шкіл а особливож українського університету — не дивлячись на закон з 26. вересня 1922 р. — і досі на мертвій точці.

Відносини того роду, що навіть на звичайну українську захоронку тяжко добитися дозволу, що подання про заснування приватних українських шкіл літами неполагоджені, що всупереч шкільному реґуляминові розганяється збірні лекції, забороняється курси для неграмотних і т. д. і т. д. Одним словом відносини у ділянці українського шкільництва й виховання нестерпні й неможливі.

Так далі бути не може. Шкільництво й виховання на українських землях під Польщею мусить перейти в руки українців. Заходи в цьому напрямі поробить певно українська парляментарна репрезентація, яка може рахувати на однодушну підтримку всього українського народу в її змаганнях.

Іван Герасимович.

Промисл у СРСР.

Махнувши рукою на рільництво і селянство більшовики всю свою увагу, енергію і всі свої зусилля зосередили біля промислу. Зрозумівши правду, що в країні, де на 146 міліонів населення є 90 відс. селян, не можна створити комунізму — вони всеж таки не зреаґнували зі самої думки: бодай частинно завести комуністичну форму господарювання в державі. Тому вони рішили знаціоналізувати весь промисл. Так і сталося. Сьогодні, по більшовицьким даним, близько 80 відс. цілого промислу є в руках держави, а тільки решта 20 відс. находиться в руках „частника" (приватного власника). Але і ця решта находиться в руках приватних власників хвилево та в кожній мент може бути їм відібрана. На всякий випадок: в руках держави находяться всі головні галузі промислу або по більшовицькій термінольоґії — т. зв. „командні висоти" промислу. Отже вугіль, заліво і взагалі всяка руда, нафта, текстильний і скіряний промисл, бавовна, папір і т. ін. Промислом кермує ВРНГ (Всесоюз. Рада Нар. Госп.) на підставі певного з гори виробленого пляну, як тепер — на час 5 літ. Це є відомий „плян капітального строительства", який більшовики переводять в життя всіми засобами державного апарату, і то „в ударном порядке".

Хто коли читав звіти з якихнебудь більшовицьких конгресів або з'їздів (а їх там все безліч), той напевно міг зазнати „умопомрачення" від довжезних цифр і даних статистичних, які там в рефератах все приводиться. В чім як в чім, але в продукції статистики, більшовики взяли світовий рекорд і перегнали всіх. Отже з тієї статистики виходить, що майже в усіх галузях промислу більшовики або дійшли до передвоєнного рівня або значно його перевищили. Та, на жаль, такі досягнення істнують здебільшого на папері. Звичайно фальш більшовицьких статистичних даних міститься в тому, що вони беруть на увагу тільки один якийсь сектор промислу, напр. фабрикацію труб чи начиння, поминаючи зовсім всі інші металюрґічні вироби. Тому, коли на папері в більшовиків все виглядає як у раю, то на ділі відносини там приблизно такі, як це було подано в одній з попередніх статей і як про це знають всі, кому доводиться близче жити з людьми, що мають безпосередні відомости зпоза Збруча. Старі вбрання — до штанів включно, білизна та взагалі всяка мануфактура і галянтерія належать там до найцінніших раритетів, на які видаються всі немов голодні вовки. Знов селянство відчуває страшний голод на всілякі сільсько-господарські знаряди і прилади та нервово купує їх, коли вони покажуться на ринку. А потім знов перестає купувати, боячись, що визбудеться одинокого свого майна, себто збіжа і потім на випадок якоїсь катастрофи — голоду чи війни, зачне так гинути з голоду як це вже раз було. Мужик знає і чує інстинктовно, що в нещастю кожному поможуть — тільки йому ні. Мужик в горю — мусить безапеляційно гинути. Звідси його страшний реалізм і матеріялізм, його холодна жорстокість до себе, до найближчих і до окруження.

Більшовики, як врештою всі соціялісти, залюбки балакають про т. зв. анархізм в капіталістичній продукції. Тепер, мовляв, один фабрикант перед другого продукує в безконечність і з надміру продукції виникають економічні крізи, застій в обуті, банкротства, усування робітників з фабрик, безробіття і т. д. З тієї анархії щойно радикально вилічить людство „пляшове соціялістичне господарство"...

Оставляючи на боці теоретичний підклад такої думки, наскрізь фальшивий, який хіба можна виправдати тільки віком перестарілими, взятими живцем зі старої класичної економічної теорії поглядами - тут важко подивитися на реальні висліди цього більшовицького „капитального строительства". Вони є без сумніву дуже і дуже сумні.

Це „пляпове" господарство, є на ділі верішком безпляновости і хаосу. Воно перш усього страшенно дороге. Ціле господарське життя країни пригнічує вантаж бюрократизму, який нечувано підносить кошти продукції. Мимо всіх наказів і ухвал про „режим економии" (себто продукування по змозі найдешевіше і найощадніше), продукція в Радянському Союзі є найдорожча з усіх на світі. Тим самим вона не має рації іства вання. І в умовах напр. зах.-европейського життя, кожен промисл, що продукував би так дорого як більшовицький, безапеляційно був би засуджений на загладу. Але більшовицький таки удержується. Чому? Тому, бо не має конкурента і є в повнім цього слова значінні монополістичний. А потім тому, бо найбільша кількість консументів, себто селянство в СРСР і на Вкраїні — покищо бодай, може позволити собі і хоче оплачувати страшну надвижку в цінах продукції. Тому також зразу повстає такий неймовірний хаос, коли селянство з них або інших причин, як то від цю пору, застрайкує і не пускає збіжа на ринок, себто не купує та не оплачує надмірних цін за промислові продукти.

В жертву „індустріялізації" приноситься все. Безпосередні й посередні податки зросли до крайніх меж. Робітництво держиться на заробітній платні, рівній заплаті ліпшого китайського кулієа. Кожний лишній сотик з бюджету йде на промисл. На електрифікацію, будівництво, і капітальний ремонт підприємств видано за останні 3 роки багато міліордів зол. рублів. В біжучому році на цю ціль зпасиґновано 1600 міліонів зол. рублів.

Але жертви показалися безцільними. Край далі дуже далекий від індустріялізації і тому переживає тепер відому важку крізу. Самі урядові чинники признають, що плян „капитального строительства" проводиться дорого, безмірно, хаотично і помалу. „Зачинають напр. одночасно будувати 4 металюрґічні фабрики, 16 шахт, 9 пряділень, 4 паперових фабрик і т. д., а потім ізза недостачі будівельних матеріялів і грошей, здержують або й зовсім спиняють роботу на них усіх підприємствах". (Соц. Вестник, ч. 4. стр. 2). Увязнений в ці підприємства величезний капітал, цілком не рентується, не приносить жадного прибутку, а його недостача на інших ділянках господарського життя викликує найфатальніші наслідки. В консеквенції мусів захитатися червінець, якого вартість впала на закордонних ринках до одної третої первісної вартости. На внутрішньому ринку офіціяльний курс червінця більшовики піддержують драконськими мірами. Але шило всетаки вилазить з мішка і впадок курсу червінця видно найкраще по зрості цін. Більшовики навіть збираються видати розпорядок, що при розплатах зі закордоном не будуть приймати червінців, що булоб однозначне зі звичайним фінансовим банкротством.

Останним засобом, якого більшовики вхопилися — це перехід на працю в 3 зміни на головніших заводах. По такім нечуванім напруженні більшовики надіються піднести промислову продукцію на 40—50 відс. і в приспішеному порядкові достарчити селянству потрібних йому виробів. Але невідомо, чи таке напруження видержить і так страшенно вже виснажений технічний апарат радянського промислу. Адже там більшости машин вже ніхто не переміняв ані не ремонтував від десяток літ. Що буде, коли вони випишаться цілком?

Також невідомо, чи робітництво, невважаючи на залізний натиск державної влади, позволить так сильно себе використовувати?

Хвилево ситуація така, що більшовицькі офіціози, на зверх бодай, ведуть себе дуже самопевно і не хочуть признатися до правди про дійсне положення на господарському полі. Але економія не політика. Прав життя господарського не сховає під стіл ані не задавить жадна, хочби яка могутня сила. Вони все вилізуть на світло дня і стихійно переможуть всі формальні запори.

Більшовицька влада стала дуже нервова. Сензаційні арешти німецьких інжинірів в Донбасі, які вже довели до перериву німецько-більшовицьких торговельних пертрактацій, які тепер велися в Берліні, показують наглядно, що положення в нутрі держави стало дуже важке. Треба громадянській опінії вказати на якогось виновника істнуючого лиха. Таким виновником, таким жертвенним козлом мають бути, напевно Богу духа винні, німецькі інжинірн і монтери. Але розуміється — крок більшовицької влади є вже аж надто рискований, а в кожному випадку — обосічний. Німеччина напевно не дозволить безкарно і безпідставно тероризувати своїх громадян і в консеквенції, при більшовицькому управстві, опиниться там, де вже тепер є Англія і Франція. Таким чином витвориться цей „спільний фронт світового капіталізму", про який більшовики постійно балакають, але як вислід... більшовицької політики.

А що опісля?..

Д-р Павло Лисяк.

Хліборобські палати.

(Анкета в Кр. Госп. Т-ві „Сільський Господар".)

Повновласти, уділені правительству минулим соймом, використовують саме тепер усі варшавські міністерства так сильно й завзято, що від розвязання сойму досі вже виготовили кількасот незвичайно важних законопроектів, які в формі розпорядків президента мають заскочити новий сойм і усе господарське життя в Польщі.

Безліч справ, що торкаються земельної реформи, сервітутів, лісової господарки, експорту рільничих продуктів (нпр. яєць), торгівлі помічними навозами, земельного майна уніятської церкви на північно-західних землях, мита, залізничих тариф, мір та ваг, організації акційних спілок, часу торгівлі, судів праці і т. п., справляють тепер на нові шляхи наглі проекти, що підписувані президентом держави, набирають тимчасом сили свіжих законів.

Поміж ними заслугує на особливу увагу проект розпорядку про т. зв. хліборобські (рільничі) палати. Для обговорення цего законопроекту і усталення опінії заінтересованих українських кол, краєве госп. товариство „Сільський Господар" скликало на 19. ц. м. анкету, в якій взяли участь члени Ради „С. Господаря", представники наших сільсько-господарських кооперативних централь, визначні особистости зпоміж нашого економічного світу, територіяльної самоуправи й преси. Реферат про „хліборобські палати" виголосив на цій анкеті містоголова „С. Господаря", посол Остап Луцький.

Згадавши коротко про „хліборобські палати" в Німеччині, Бельгії, Еспанії, Румунії та Франції, референт перейшов до замітки польської конституції про рільниче самоурядування, до давніших починів польського правительства в напрямку утворення „хліборобських палат" у Польщі і засував докладно останній проект розпорядку президента в цій справі, затверджений Радою Міністрів 18. ц. м.

„Хліборобські палати" мають уворити заповіджену конституцією „хліборобську самоуправу" в Польщі. Булиб це публично-правні інституції, побудовані на примусі приналежности до них усего хліборобства. Фінансову підставу для їх діяльности дали би хліборобським палатам передусім окремі податкові оплати, законно означені і стягані з усего хліборобського населення. Правом і обовязком цих палат було би: 1) Заступати і боронити інтереси хліборобства. 2) самодіяльно вживати всіх заходів для піднесення хліборобської культури і продукції — і 3) співпрацювати: а) з урядом (який передає палатам певні доручення, виходячі з його управнень у рільничих справах), б) з територіяльним самоврядуванням, яке чимраз-то більше хоче займатися хліборобством та в) з добровільними хліборобськими корпораціями (товариствами) і сільсько-господарськими кооперативними організаціями в їх округах. При ближчім розгляді управнень хліборобської палати виявляється, що в обсяг їх діяльности ввійшлиби всі хліборобські справи: рільництва, меліорації, насінництва, плекання худоби, господарки в приватних лісах, ветеринарійні справи, хліб. кредит і торгівля навозами й продуктами, уладжування хліборобських вистав і курсів, усе позашкільне фахове образування, хліборобська статистика — коротко кажучи: не тільки ці хліборобські справи, для яких може й дійсно треба публично-правної примусової інституції, але й такі, що їх зовсім добре полагоджували досі добровільні хліборобські корпорації та сільсько-господарська кооперація. Розпорядок про „хліборобські палати" рахується з цим, що вони не зможуть безпосередно виконувати усі свої управнення і тому дозволяє їм передавати технічне переведення деяких управнень хліборобським корпораціям і кооперативним організаціям.

Державна влада (мін. рільництва) передала би свої бюджетові матеріяльні засоби, призначені на піднесення хліборобської продукції і культури „хліборобським палатам". Останні орудували би ними безпосередно і посередно (через хліборобські корпорації і кооперативи).

В кожнім воєвідстві має бути одна „хліборобська палата". Повстають вони постепенно і кожна на основі окремого статуту, відповідно до місцевих потреб.

Окремі палати складаються із 20—70 радників. Рада вибирає управу, президента Ради іменує міністр рільництва. Урядовою мовою палат є виключно польська мова.

Радники палати походять із вибору, однак поза цим (менше-більше одну пяту частину) іменує міністр рільництва. Нарешті є ще й коптовані радники (менше-більше десята частина радників з вибору).

Найдотепнішим є сам спосіб вибору радників до хліборобських палат. Найбільшу їх частину вибирають повітові виборчі тіла, зложені із пих членів повітових соймиків (рад), що є власниками або посесорами чи управителями господарств, яких розмір означить статут кожної палати відповідно до скількости господарств усякого ступня на території кожної палати. Правдоподібно право голосування й вибору будуть тут мати також агрономи й с.-госп. кооператори. Другу (меншу) частину радників з вибору дають ці хліборобські організації (товариства, професійні хліб. організації і с.-госп. кооперативні установи), яким признасть це право міністр рільництва.

Референт закінчив свою промову засуванням опінії польських хліборобських організацій до цего розпорядку і накресленням великих, очевидних загроз, які містяться в цім розпорядку для так дуже життєздатних наших добровільних хліборобських обєднань і для цілого українського хліборобства, особливо на північно-західних землях.

По рефераті виязалася дуже цінна й жива дискусія. Промовляли: О. Гладишевський, радник інж. Корнелля, през. і сенатор В. Децикевич, през. „С. Г." інж. Павликовський, інж. Творидло, інж. Волинець і правний дорадник РСУК мец. Корчинський.

В цій дискусії усталено українську фахову опінію про „хліборобські палати" — до речі кажучи зовсім негативну — на тлі рівнобіжних проектів влади про територіяльне самоурядування і намічено шляхи дальшої праці в наших добровільних хліборобських обєднаннях.

Ліквідація „Просвіт" на Волині.

Недавно інформували ми наших читачів про те, що перед виборами, у самому розгарі виборчої підготовчої акції закрила польська влада повітову „Просвіту" в Дубні. В слід за тим наспіли з Дубенщини відомости про те, що влада закриває всі філії дубенської повітової „Просвіти" по селах повіту. І фактично нині „Просвіта" в Дубні та її читальні в цілому повіті не існують. Яка причина їх закриття? З польської преси довідуємося, що причиною закриття „Просвіт" мала бути та обставина, що вони не займалися культурно-освітньою працею, лише політикою. Важко в те повірити вже хочби тому, що наш волинський селянин взагалі до політики упереджений, а упереджений передовсім тому, що всяку політику з него витискають насильно. Доказом цього між іншим і вислід останніх виборів. З українського населення не тільки вспіли вже витиснути всяку українську політику, але зуміли накожити на нього шлиі польського демагогічного політиканства. І коли закриття дубенської „Просвіти" разом з філіями можна всеж таки зрозуміти у звязку з виборчими засобами одиниці на Волині, то ніяк не можна зрозуміти дальшого походу польських чинників проти волинських „Просвіт" взагалі і до того в повиборчому часі.

Вчора дістали ми відомости про те, що в Ковлі закрила влада повітову „Просвіту", а в звязку з тим і всі її філії по селах Ковельщини. Нині довідуємося з польської преси, що така сама доля стрінула також луцьку повітову „Просвіту" і всі її філії-читальні „Просвіти" по селах луцького повіту. З того бачимо, що польські чинники розпинули на Волині плановий наступ проти всіх „Просвіт". Іншими словами започаткували боротьбу з культурно-освітними українськими установами на всій волинській землі. „Просвіти" були там одинокими того роду установами і вони одинокі при допомозі здорової та добірної української книжки при допомозі популярних викладів були в силі бодай в деякій мірі виховувати культурно народ. Наслідком їх ліквідації відпала здавалось би всяка спроможність якогонебудь культурного та освітного впливу українського громадянства на широкі маси волинського населення. Однак так але ще не є. Бо волинський селянин навчився вже цінити книжку, зрозумів її вагу і хоч не стало читальні з її бібліотекою, то він всетаки дорогу до рідної книжки найде.

Та ліквідація „Просвіт" має за завдання нетільки припинити всяку організовану культурно-освітну працю серед населення в українському національному дусі, але й обтяти одним махом усякі безпосередні звязки української інтелігентної громади з народом. Чи такими вчинками польські чинники дібються своєї мети та чи доведуть до того, щоби українська інтелігенція втратила не тільки всякий звязок з народом, але й вплив на нього — це питання іншої категорії. Цего доконати їм ніяк і ніколи не вдасться, бо українська інтелігенція вся вийшла з народу, вся остає з ним у найтісніших кровних звязках і ніколи свого впливу в народі не зтратить. Правда, тут йде передовсім про те, щоби в народі посіяти недовіря до своєї власної інтелігенції та упередження до неї. Але даремні зусилля! Сам голос крови накаже найтемнішому селянинові в критичний момент розріжнити його фактичного і природнього приятеля від замаскованого теж природного противника, що з облесними словами на устах буде йому накидувати свою „приязнь".

Останні вісти.

ПЕРЕД ЗАСІДАННЯМ СОЙМУ.

Варшава, 20. березня 1928

З кінцем тижня зберуться на наради поодинокі соймові клюби. Перші наради в соймов. будинку скликають соціялісти й ендеки. Зайончек Людово-Народови, що виступав під тою фірмою, перемінився у „Клюб народовий". Він матиме 37 членів

ПОЛЬСЬКО-ЛИТ. ПЕРЕГОВОРИ 30-ГО БЕРЕЗНЯ.

Варшава, 20. березня 1928.

Литовський посол у Берліні Сідзікавскас доручив польському послові письмо, в якому повідомляється мін. Залєського, що литовська делеґація на переговори в Кенігсбергу 30. березня поїде під проводом Вальдемараса.

УСТУПЛЕННЯ ҐЕН. СІКОРСЬКОГО.

Варшава, 20. березня 1928.

З компетентних кол подають, що командант ОК. VI. Львів ґен. Сікорський оконечно уступає. Становище його займе ґен. Бол. Попович.

НОВА КАРНА ПРОЦЕДУРА

Варшава, 20. березня 1928.

Дн. Д. З. ч. 33. з 20. III. містить розпорядок президента держави з 19. III. про кодекс карн. поступовання, приписи, що впроваджують той кодекс і про доразове поступовання. Перший з вище розпорядків увіходить у життя 1. липня 1929 і касує обовязуючі досі три карні процедури: австрійську, російську і німецьку.

НІМ.-БІЛЬШОВИЦЬКИЙ КОНФЛІКТ.

Відень, 20. березня 1928.

„Н. Фр. Прессе" подає, що арештування нім. інженірів у Донецькій кітловині є в звязи з тим, що Україна є постійно підмінована тайними змовами а уряд був думки, що закордон піддержує змагання України для здобуття незалежности. — На засіданні вик. комітету рад у Харкові Чубар у промові сказав м. і., що тому, що нитки змови з Донеччині ведуть за кордон, треба скріпити червону армію й ДПУ.

Вильно, 20. березня 1928.

„Дз. Віленський" подає зі Столиців, що після арештування нім. інженірів у Донеччині від кількох днів німці масово покидають СРСР.

ВАЛЬДЕМАРАС ТВОРИТЬ ДЕРЖАВНУ РАДУ.

Ковно, 20. березня 1928.

Вальдемарас повсхав думку референдум і покличе держ. раду з 22 членів. Держ. рада перейме деякі точки парламенту.

ДЕМОНСТРАЦІЇ В СЕМИГОРОДІ

Відень 20. березня 1928.

Тел. Комп. подає з Букарешту, що в цілім Семигороді були демонстрації греко-католиків проти урядового проєкту закону, який запевняє гегемонію східній церкві, хоч більшість населення є греко-католики. У Марош Вашаргей в демонстр. поході під проводом священиків узяло участь 5000 людей. Прийшло до сутички з поліцією. Кільканацять людей було ранених. Греко-кат. духовенство ухвалило на знак протесту не відправляти богослужень.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·89·00—8·89·50, канадійський долар 8·84·50—8·85·00, чеська корона 0·26·33—0·26·50, австрійський шілінг 1·25·50 1·26·00, румунська лея 0·05·00 0·05·50, французький франк 0·34·60—0·35·00, швайцарський франк 1·71·50—1·72·00, фунт штерлінгів 43·50·00 43·50·06, радянський червінець 32·50 32·80.

Золото: 20 корон 36·55·00 36·80·00, 20 франків 34·50·00—34·80·00, 20 німецьких марок 42·50·00—42·80·00, 10 російських рублів 46·90·00—47·30·00.

Срібло: Австрійська корона 0·69·00—0·70·00, 5 австрійських корон 3·55·00—3·60·00, австрійський флорен 1·78·00—1·80·00, російський рубель 2·95·00—3·05·06, копійки за рубель 1·48·00—1·52·00.

НОВИНКИ

— Баль „Союзу Українських Старшин" у Берліні. Дня 29-го м. м. відбувся в Берліні в салях „Лайтине Гезельшафт" при Шадовштрассе черговий баль „Союзу Українських Старшин у Німеччині". Дбайливо підготований баль зібрав і цього року значне число місцевої української кольонії й коло 300 осіб гостей з ріжних кол німецького громадянства та представників заприязнених німецьких, болгарських, литовських, турецьких й ін. товариств та організацій. Комітет товариства під проводом ініціяторів та окремий комітет пань подбали про те, що баль вийшов дуже гарно й полишив у своїх і чужих милі спомини та приніс гарний прихід, призначений у користь українських інвалідів і сиріт.

— **Концерт Л. Колессівної.** В суботу дня 24 ц. м., відбудеться в Берліні, в Фільгармонії, концерт Л. Колессівної в супроводі фільгармонічної орхестри під дириґентурою дир. **Блеха.**

— **Арештування.** Українських студентів політехніки Яшіва й Карачинського, яких арештовано у звязи з демонстраціями з нагоди іменин Пілсудського, відставили вчора до вязниці карного суду при вул. Баторія. Їм закидають публичне насилля.

— **Львівська хроніка.** Львівські комуністи на похороні свого товариша Брікнера загорнули домовину в червоне сукно і співали „Інтернаціонал". Перед Янівським цвинтарем поліція хотіла відобрати учасникам таблиці з написами, що супроводили жалібний хоровід і при шамотні за ці таблиці арештувала 10 осіб. — Трьох молодців підготовлялось до іспиту зрілости таким способом, що нападали вночі вечером на прохожих на вул. Полтвяній і очищували їх із грошей. Поліція переловила цю трійку із „матуральних курсів". Звуться вони Квіля Заборський, Мих. Раневич і Йос. Янярський. — Хроніку доповнюють інші крадежі, вломи і дві пожежі.

— **Лексикон — негрів.** У Ню Йорку виймов перший біографічний лексикон негрів

у Спол. Державах. Він зроблений по зразку таких відомих лексиконів для англійців і американців п. з. „Хто чим є?" Є це збірник життєписів і адрес з фотографіями живучих визначних членів громадянства в усіх ділянках літератури, науки, мистецтва, театру, преси, промислу, церковного життя. Ця книга має 300 сторін самих прізвищ негрів, що грають видну ролю в американськім житті. Найцікавішою подробицею в цій книжці є інформації, що родичі більшости цих діячів були рабами і що не про всіх них відомо, де вони родились. Книжка є не тільки інформаційним провідником, але й доброю пропагандою для негрів. На жаль, нам ще такого лексикону бракує.

— **Танці при німій орхестрі.** Один із льондонських готелів увів новинку для своїх гостей, яку напевне наслідують інші багаті підприємства, що журяться спокоєм своїх багатих гостей. У ночі з 28-го на 29-го лютого, яку святкували цього року як „свято" переступного року, гості зібралі на балі в салі готелю „Рояль Палас" танцювали при звуках... нечутної орхестри. Орхестра, що грала не находилась у готелі, а в іншому місці; кожний із танцюючих мав при собі радієву „приймаючу стацію"; під доліквою був електомагнет і таким робом кожний слухав орхестри через радіо. Готелеві гості, що не брали участи у балі могли спокійно спати. Ті, що придивлялись цим танцям кажуть, що вони робили несамовите враження: пари рухались як марева.

— **Із статистики курців.** Англійська статистика повідомляє, що річно курять в Англії 160 міліярдів папірос. Ця рекордова сума зросла під впливом модерної звички жіноцтва курити, звички, яку зродила мода. Англійські жінки — каже англ. преса — курять більше як якінебудь інші у світі. Дуже багато курять теж жовніри, робітники і... священики. Щодо священиків то їх нахил до курення є імовірно в звязку із двома моментами: самотними роздумуваннями і проповідями. Одні та другі розбуджують потребу курення. Статистика підхопила ще одну подробицю: люди в Англії курять найбільше між 6 і 7-ою год. вечер.

— **Світова всячина.** На просторі Париж-Байон найшли теку з дипльоматичними паперами, імовірно якогось італійського дипльомата. — Д-р Екенер вибирається Цепеліном довкола світа. — Є звістки про зміну югославянського кабінету. — У Білгороді засудили македонських революціонерів за вбивство ген. Ковацевича; 4-ох засудили на смерть, 4-ох на каторжні роботи від 5 до 20 літ. — Із Москви виселили 20-кілька чехословацьких підданих, не сказавши їм защо. — У Португалії вийшла заборона, щоби урядовці міністерств виїжжали за кордон і вивозили золото між чужинців. — В Афганістані буцім-то деякі невдоволені тим, що емір вибирається до Москви. — 29-го ц. м. стануть перед судом в Ангорі бувш. міністр турецької маринарки Іхсан Бей і кільканацять достойників, обвинувачених у продажі воєнного корабля. — Єгипетський премієр Нагад Паша вірить у необхідність союзу з Англією, але тоді, коли Єгипет буде самостійним. — Донька нім. міліонера Стіннеса приїхала в Пекін на власнім авті; вона їде довкола світа. — Берл. преса твердить, що в СРСР працює тепер 259 чужинних спеціялістів; у цьому 62 фахових робітників, решта інжинірів.

— **Загальні Збори** „Українського Товариства Допомоги Емігрантам з України" у Львові відбудуться в неділю 8. квітня 1928 р. в год. 10. передпол. в бібльотеці Т-ва „Просвіта" (ринок ч. 10, II. пов.). Якби в означеному часі не явилося вимагане статутом число членів, то без огляду на кількість присутніх відбудуться ті самі збори годину пізніше з правом рішення і вибору — **Виділ.**

Дописи.

Станиславів (*Народній театр ім. І. Тобилевича*). Дня 10. березня 1928 виставив Народній Театр ім. Тобилевича в Станиславові пєсу п. з. „Царевич" Габріелі Запольської. Саля українського „Сокола" була битком набита, хоч ціну піднесено з огляду на нові костюми, спеціяльно справлені для цієї вистави. Дешевших квитків бракло при касі. Вистава пройшла серед загального захоплення. Саля гриміла від оплесків і по заслузі, бо обсада роль була незвичайно вдатна і добірна. Лаври збирала п. Соня Вовченкова в ролі Софії Івановни Билини, що свою ролю не відограла, але пережила на сцені, віддаючи її в найменших подробицях з великою вмілістю. Інші ролі були так обсаджені: Президент міністрів — Сіятовський, царевич — Ільницький, великий кн. Юрій — Кушнір, цар — Катамай, лайбмедик — Величковський, камердінер — Мочульський, льокай — Катамай. Давніше грав ще театр „Панну Мару" (тричі) і „Зимовий вечір" і „Миротворці" (двічі). В імени слухачів одно прохання до управи: щоби триактова песа кінчилася в год. 11., а не після півночі. А друге: завважується, що в суботу й в неділю більша фреквенція слухачів, тому нехай управа законтрактує салю „Сокола" на ті дні, щоби наша публика не губилася по кінах і польських театрах, а підпомагала свій театр і пізнавала рідне мистецтво.

Театри.

„Кооператива Український Театр" під дир. Н. Стадника (вул. Шашкевича): Перерва.

Міський великий театр:

21-го г. 7·30 веч. „Примари" Ібсена Гостинний виступ Моіссі.

22 го г. 7·30 веч. „Примари" Ібсена Гостинний виступ Моіссі.

Міський „Театр Новин":

21-го г. 8. веч. „Лише Ти".

22-го г. 8. веч. „Дівча з Пушти".

КІНА.

„Апольо": „Польонія Реститута".

„Палас": „Тайна ресторанного кабінету".

„Лев": „За міліон долярів".

„Фатаморгана": „Обіцяна земля".

Зїзд „Союзу співацьких товариств" ЧСР в Празі.

В місяці квітні ц. р. святкує „**Pevêcka Obec Ceskoslovenská**" (Союз співацьких товариств Ч. С. Р.) 60-літній ювилей свого істнування. З цієї нагоди відбудеться в Празі, в днях 7, 8 і 9-го квітня ц. р. Ювилейний Музичний Фестіваль. До участи в цьому святі, опріч всіх хорів ЧСР запрошено також всіх славян. До сьогодні зголосилися: хорвати, лужицькі серби, болгари, поляки і росіяни. Українську пісню буде репрезентувати знаний вже від сімох років чеському громадянству зі своїх виступів, член згаданого вище „Союзу" Український Академічний Хор у Празі, обєднаний з українським хором з Подебрад (120 душ).

Концерт, на якому приймуть участь хори поодиноких народностей, призначено на закінчення Фестівалю, а саме 9-го квітня („**Slowensky koncert**"). Опріч цього запрошено український хор на другий день Фестівалю, 8-го квітня. (**Pevecka beseda**).

В звязку з цим „Святом пісні", зорганізувався в Празі, „Національний Український Комітет" для участи у Фестівалю, зложений головно з членів Українських Високих Шкіл в ЧСР. До складу цього Комітету входить: Декан Філь. Фак. Українського Університету в Празі, Проф. Дм. Антонович як голова, Проректор Укр. Госп. Академії в Подебрадах Проф. Шереметинський, як заступник голови, Декан Музичного відділу Українського Педагогічного Інституту в Празі, Проф. Стешко як секретар, інж. Россіневич як скарбник. За членів Комітету запрошено Ректора Українського Педагогічного Інституту в Празі, проф. д-ра В. Сімовича, а проф. Української Господ. Академії в Подебрадах К. Мацієвича і Шрамченка та проф. Українського Університету в Празі О. Лотоцького. Опріч цього входять до Комітету представники Празького хору: д-р Баранів і абс. прав І. Кутинський; Подебрадського хору: Інж. Покровський і Петровський. Артистичний провід над злученим хором спочиває в руках відомої з виступів Празького і Подебрадського хору, проводана Муз. відділу Українського Педагог. Інституту в Празі, проф. Россіневич-Щуровської, бувшої субдиригентки Української Національної Капелі Кошиця.

Протекторат над Фестівалем взяло на себе місто Прага. До почесної президії запросили чехи від українців, ректора Українського Університету в Празі проф. д-ра Ол. Колессу.

Про програму і перебіг свята напишемо пізніше. **І. К.**

---

†

Мелянія з Пелехів Левицька

жена урядовця „Дністра"

померла по важкій і довгій недузі, заосмотрена Н. Тайнами, дня 19-го березня 1928 в 42 році життя.

Похорони відбудуться в середу дня 21, березня ц. р. в год. 4-ій зполудня з похоронного Заведення при вул. Кохановського 94 на Личаківське кладовище.

Поминальне Богослуження відбудеться в четвер дня 22. березня п. р. в годині 9. в Архикат. Храмі св. Юрія

1748 **Муж зі синами.**

ОПОВІСТКИ.

Репертуар Нового Українського Театру дир. В. Карабіневича:

Монастириська:

21. III. **Ґейша.**

Підгайці:

22. III. **Вихрест.**
23. III. **Ґейша.**
24. III. **День і ніч.**
25. III. **Воскресення.**

Завалів:

26. III. **Вихрест.**
27. III. **Воскресення.**

Негайно до хору прийму сопрана і тенорів. 1—3

Загальні Збори Т-ва „Сила" у Львові відбудуться в неділю дня 1. квітня 1928 в год. 3. попол. у власній домівці при вул. Краківській 17. Порядок днів звичайний — о. Каштанюк голова. 1750 1-1

В сорокові роковини смерти Юрія Федьковича улаштовує Жіночий Кружок У.П.Т. ім. Ганни Барвінок в четвер 22. березня ц. р. в салі гімназії СС. Василіянок при вул. Длуґоша 19 святочні сходини. В програму свята входить реферат д-ра В. Щурата, деклямації і хори. Т-во „Сурма" відспіває дві пісні до слів Федьковича: „Золоті зорі" і „Гуляли". Вступ за добровільними датками на Рідну Школу. Початок в 6-ій годині вечером. 2—2

Загальні Збори Т-ва св. Ап. Петра відбулися дня 7. III. 1928. У минулому році Т-во уділило кільканайцять підмог на будову і віднову церков — переведо частинний ремонт власної реальности в Теребовлі, а адміністраційний рік замкнуло готівкою 4.364·30 золотих. На цей рік Збори вибрали предсідником Т-ва Впр. о. мітрата Базюка Алексія і членів виділу Впр. оо. Рудовича Івана, Турпевича Ів., Дудкевича Евг., Ґалянта Миколу, Ладу Мих., Каштанюка Ант., Лончину Вас., Дзедзика Петра. — Заступниками Впр. оо. Жовнірчука Михайла, Весоловського Станислава, Новосада Ів., Яценкова Волод. До провірної комісії покликано Впр. оо. Садовського Волод. Домета, Шпитковського Станислава і д-ра Застирця Осипа. — Членську вкладку платить: церкви 5 зол., священики 2 зол. річно. Гроші і письма слати на адресу Т-ва Львів, вул. Корнияктів ч. 1, II. пов. — **Виділ.** 1751 1-1

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Візвання.

П. Іванна Блажкевич закинула мені в ч. 21 „Громадського Голосу" з дня 8-го березня ц. р., що я „**не вмію додержати даного прилюдно слова чести**, не подаючи зовсім до якої справи дане слово мало відноситися. Сим взиваю прилюдно п. Іванну Блажкевич, щоби в інтересі правди та своєї чести пояснила **коли і в якій справі дала я прилюдно слово чести і не додержала його...**

1—1 1744 **Антонія Конрад.**

Тернопіль дня 18. березня 1928.

Подяка.

Цією дорогою складають підписані, випущені тимчасово на волю з тюрми в Бучачі щиру подяку за поміч та опіку, якої зазнали в першій мірі від Всечесніших оо. Василіян в Бучачі. Вп. д-рові Мих. Гриневові, адв. в Бучачі за безкорисне заступництво перед судовими властями. Вп. п. послові д-рові Львові Бачинському, адвокатові в Станиславові за урґенс у Прокуратурі та Палаті Радних, а Вп. п. д-рові Марітчакові О. за урґенс в Апеляційному суді у Львові. Громадянам Бучаччини Вп. п. Сильвестрові Винницькому, Шипелявому та Л. Кіндибалюкові за книжки та все добро, яке Вони для нас зробили.

Олекса Яворський, Антін Король

Бучач — Підгайці.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.